

Smernice za uporabo IKT pri predmetu psihologija

Dr. Tanja Rupnik Vec, Zavod RS za šolstvo

Delovna verzija št. 3, julij 2015

A) IZPIS IZ UN VEZAN NA UPORABO IKT IN VKLJUČEVANJE KOMPETENC

Izhodišče za pripravo pričujočih smernic in priporočil predstavljajo: a) splošni cilji/kompetence 280 urnega UN za psihologijo za gimnazijski program (Učni načrt za psihologijo za gimnazije, 280 ur, str. 6), b) pričakovani dosežki/rezultati (UN za psihologijo za gimnazije, 280 ur, str. 17) ter c) nekatera v UN izpostavljena didaktična priporočila (UN za psihologijo za gimnazije, 280 ur, str. 21 - 23):

a) Splošni cilji/kompetence (UN za psihologijo za gimnazije, 280 ur, str. 6)

“Pri učenju psihologije bodo dijakinje/dijaki:

- *spoznali temeljne pojme in zakonitosti v psihologiji,*
- *se seznanili z znanstvenim spoznavanjem v psihologiji in se naučiti uporabljati nekatere raziskovalne metode,*
- *razvijali sposobnost kritične presoje rezultatov znanstvenega raziskovanja in sposobnost povezovanja le-teh z drugimi psihološkimi spoznanji,*
- *povezovali psihološka teoretična spoznanja z vsakodnevnimi izkušnjami in situacijami,*
- *razvijali zmožnost samorefleksije ter spreminjanja samega sebe in svojega ravnanja ter odgovornost za lastno razmišljanje, doživljanje in ravnanje,*
- *razvijali strategije vseživljenjskega učenja,*
- *razvijali spretnosti v medosebnih odnosih, se učili učinkovitega sporazumevanja, sodelovanja ter kakovostnih in odgovornih medsebojnih odnosov,*
- *razvijali zavest o različnih načinih ohranjanja psihičnega blagostanja posameznika in se jih učili uporabljati,*
- *po različnih bazah podatkov iskali, uporabljali in pravilno navajali raznovrstne psihološke vire.”*

b) Pričakovani dosežki/rezultati (UN 280 ur, str. 17)

Dijakinja/dijak:

- *Pozna in razume nekatere temeljne pojme in modele s področja psihologije in jih uporablja pri analizi in interpretaciji ravnanja ljudi v vsakodnevni situacijah. (kompetenca raziskovanja in razumevanja naravnih in družbenih pojavov)*
- *Zmore samorefleksijo in uravnavanje lastnega razmišljanja, doživljanja in ravnanja v raznovrstnih situacijah:*
  - *v učnih situacijah: razume zakonitosti procesa učenja, raznovrstnih strategije učenja ter dejavnike, ki vplivajo na učenje; to znanje uporablja pri načrtovanju, zavestnem nadzoru in samostojnem uravnavanju lastnega procesa učenja (kompetenca učenje učenja),*
  - *v medosebnih situacijah: pozna raznovrstne socialne veščine (npr. poslušanje, spraševanje, samorazkrivanje, empatija, reševanje konfliktov itd.) in jih uporablja; razmišlja o svojih socialnih veščinah, identificira njihove prednosti in pomanjkljivosti in jih sistematično nadgrajuje (socialne kompetence).*
- *Samostojno razišče določen psihološki problem (projekt, seminarska naloga, preprostejša raziskava ...), pri čemer proces raziskovanja načrtuje, spremlja njegovo izvajanje in vrednoti lastne dosežke glede na vnaprej postavljene kriterije. Pri tem uporablja raznovrstne vire, tudi elektronske. Obravnavani problem ustrezno predstavi. (osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, iniciativnost in podjetnost, digitalna in informacijsko-komunikacijska pismenost)*
- *Razpravlja o določenem psihološkem problemu: oblikuje stališče in ga utemelji z vidika psiholoških spoznanj (teorija, raziskave). Analizira lastne in tuje utemeljitve in jih vrednoti. Ko razpravlja, upošteva kriterije kakovostnega sporazumevanja. (osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, sporazumevanje v maternem jeziku, socialne kompetence)*
- *Analizira in interpretira rezultate psiholoških raziskav (tujih ali lastne preprostejše raziskave). (matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, kritično mišljenje)*
- *Raziskuje razlike v razmišljanju, doživljanju in ravnanju pripadnikov različnih kultur in izsledke svojega raziskovanja ustrezno predstavi. (kulturna zavest in izražanje, socialne kompetence)*

Kompetence dokazuje dijakinja ali dijak z raznovrstnimi preizkusi znanja in spretnosti ter z raznovrstnimi izdelki (npr. študije primera, analize besedil, predstavitve, miselni vzorci, seminarske naloge, refleksije, projekti, portfolio itd.). Obvezen izdelek je za dijakinjo/dijaka tudi individualna maturitetna seminarska naloga.

c) Didaktična priporočila (Učni načrt za psihologijo, 280 ur, str. 21 - 23)

6.3. Spodbujanje in razvoj kompetenc

Učitelj/učiteljica¹ psihologije lahko z ustreznimi načini dela spodbuja razvoj raznovrstnih kompetenc učenca. Spodaj navajamo nekaj primerov.

6.3.1. Učenje učenja

Učitelj psihologije omogoča učenje učenja, kadar dijake in dijakinje usmerja v refleksijo o lastnem procesu učenja, k spoznavanju lastne učne strategije in naravnosti ter jih spodbuja, da se učijo lastno učenje načrtovati, zavestno nadzirati in samostojno uravnavati. Še posebej pomembno izhodišče za razvoj te kompetence predstavlja obravnava učnega poglavja Učenje in pomnjenje oziroma obravnavanje zakonitosti procesa učenja, ki je eden temeljnih duševnih procesov. Ob obravnavi tega poglavja dijaki/dijakinje usvajajo temeljne pojme s tega področja, izgrajujejo razumevanje zakonitosti procesa učenja, raznovrstnih oblik učenja ter dejavnikov, ki vplivajo na učenje (strategije, metode in tehnike učenja, stili učenja, motivacijske in čustvene značilnosti učenca itd.) v konkretni učni situaciji in se učijo vsa ta znanja uporabljati. V tem procesu izgrajujejo temeljni teoretski okvir, ki lahko predstavlja orodje za nadaljnjo samorefleksijo in samoregulacijo učenja pri tem predmetu, pri drugih učnih predmetih ter v učnih situacijah v življenju. S tem učitelj psihologije spodbuja procese vseživljenjskega učenja.

6.3.2. Socialne in državljanske kompetence

Učitelj psihologije omogoča učenje socialnih veščin, kadar spodbuja dijake v refleksijo o lastnih socialnih veščinah v konkretnih življenjskih situacijah, v analizo lastnih prednosti in pomanjkljivosti ter v preseganje slednjih. Ob obravnavi različnih tematskih sklopov (npr. osebnost, medosebni odnosi, motivacija, mišljenje itd.) izgrajujejo dijaki/dijakinje razumevanje temeljnih pojmov in zakonitosti v razmišljanju, doživljanju in ravnanju posameznika, s tem pa pojmovno mrežo, ki usmerja in olajšuje samorefleksijo. V samorefleksijo in samoregulacijo socialnih veščin usmerja dijake/dijakinje tudi pri delu v skupinah in s sistematičnim treningom veščin pri laboratorijskih vajah (izvajanih v okviru prvih 70 ur pouka psihologije).

6.3.3. Sporazumevanje v maternem jeziku

Učitelj psihologije omogoča učenje sporazumevalnih zmožnosti, kadar spodbuja dijakinje/dijake v branje raznovrstnih besedil, ki obravnavajo psihološko problematiko, oz. kadar jih spodbuja v analizo in kritično presojo teh besedil. Razvoj te kompetence omogoča tudi takrat, kadar organizira razprave o obravnavani snovi. Dijake in dijakinje usmerja v izmenjevanje izkušenj, kar predstavlja izhodišče za izpeljavo raznovrstnih sklepov, včasih ugotavljanje zakonitosti. Učitelj dosega cilje poučevanja z različnimi aktivnimi metodami

---

¹ V nadaljevanju »učitelj«.

učenja, ki dijake/dijakinje spodbujajo k dejavnostim, ki razvijajo sposobnosti pisnega in ustnega sporazumevanja. Sporazumevalne zmožnosti lahko razvijamo z omenjenimi dejavnostmi ob obravnavi vseh poglavij predmeta psihologije in pri laboratorijskih vajah.

6.3.4. Samoiniciativnost in podjetnost

Učitelj psihologije omogoča (spodbuja) razvoj podjetniških spretnosti (veščin) in naravnosti, kadar usmerja dijake/dijakinje v reševanje problemov, načrtovanje, organiziranje in odločanje: kadar jih spodbuja, da si npr. ob obravnavi neke psihološke tematike postavljajo raznovrstna vprašanja, nato pa jih usmerja, da samostojno iščejo odgovore nanje; kadar jih spodbuja k iskanju rešitev za določene probleme, izdelavi načrta reševanja tega problema (npr. pri načrtovanju raziskovalne naloge, projekta) ter uresničevanju načrtovanih dejavnosti (npr. izvedbi projekta, izdelavi avtentične naloge). Pomembno je, da dijake/dijakinje usmerja v samorefleksijo o razmišljanju, doživljanju in ravnanju v teh dejavnostih in mu omogoči, da spremlja svoj napredek glede na jasno predstavljene in vnaprej oblikovane kriterije (npr. kakovostne komunikacije, uporabe virov, učinkovitega sodelovanja z drugimi).

6.3.5. Matematične kompetence in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji

Učitelj psihologije spodbuja dijake in dijakinje k razvoju matematične kompetentnosti ko jih usmerja v analizo in interpretacijo rezultatov, ki so podani z matematičnimi sredstvi (diagrame, tabele itd.), ter v primerjavo svoje interpretacije z interpretacijo avtorja. Temeljno razumevanje statistike razvija in spodbuja tudi v primeru, ko dijakinje/dijaki ugotavljajo in interpretirajo svoje rezultate na izbranem psihološkem testu (vprašalniku) ter jih primerjajo z rezultati sošolcev.

6.3.6. Kulturna zavest in izražanje

Učitelj psihologije spodbuja razvoj medkulturne kompetence, kadar usmerja dijake in dijakinje v preučevanje razlik v razmišljanju, doživljanju in ravnanju pripadnikov različnih kulturnih okolij, npr. v raziskovanje kulturno pogojenih razlik v načinih izražanja čustev, v vrednotnih sistemih, stališčih, naravnostih v komunikaciji. Dijake/dijakinje ob obravnavi psihičnih procesov, osebnosti in vedenja spodbuja k analizi lastnega doživljanja in ravnanja. Dijake/dijakinje spodbuja, da kritično razmišljajo o značilnostih večkulturnih in več-etničnih skupnosti v poglavjih Socializacija in skupine, Medosebni odnosi in komunikacija, Stališča predsodki in moralni razvoj, ter da sistematično razmišljajo in ozaveščajo lasten odnos do raznovrstnih kultur.

Kulturna vzgoja je sestavni del vseh predmetov in predstavlja enega od temeljev za posameznikov ustvarjalni pristop do kulturnega, estetskega, etičnega. Zato naj tudi učitelj psihologije spodbuja učence k spremljanju kulturnih dejavnosti in k aktivnemu vključevanju vanje ter k raziskovanju vloge umetniškega izražanja posameznika v njegovem osebostnem razvoju in življenju v skupnosti.

6.3.7. Digitalna in informacijsko komunikacijska pismenost

Učitelj psihologije omogoča razvoj digitalne in informacijsko-komunikacijske pismenosti, kadar dijake in dijakinje spodbuja, da z namenom razvoja poglobljenega razumevanja psiholoških zakonitosti raziskujejo različne podatkovne baze in druge vire. V ta namen učence napoti tudi v knjižnico, kjer samostojno iščejo in selekcionirajo vire. To kompetenco spodbuja tudi, kadar dijake/dijakinje usmerja, da s pomočjo informacijske tehnologije iščejo, zbirajo, obdelujejo podatke, jih kasneje analizirajo in kritično ovrednotijo ter nazadnje s pomočjo informacijske tehnologije tudi oblikujejo in predstavijo. Pri tem jih spodbuja, da pripravijo predstavitev referata, seminarske naloge ipd. ob podpori elektronskih prosojnic, obdelajo podatke s statističnimi programskimi orodji, kot je npr. Excel itd.

B) DODATNI DIDAKTIČNI NAPOTKI ZA UPORABO IKT PRI PREDMETU PSIHOLOGIJA

B.1. Pregled izbranih (možnih) dejavnosti učencev z osmišljeno uporabo IKT

Učitelj psihologije ima raznolike možnosti za uporabo IKT pri pouku psihologije. Poleg usmerjanja učencev v raziskovanje raznovrstnih podatkovnih baz (Cobiss, ERIC ...) in socialnih omrežij, z namenom iskanja člankov ali drugih gradiv (videoposnetki, podcasti ...), tako poljudnih kot strokovnih ali znanstvenih, za namene *kritične analize* ter s tem učenja in razvoja sposobnosti razlikovanja zdravorazumske psihologije od psihološke znanosti, tudi usmerjanje učenca v aktivno (lahko sodelovalno) *produkcijo raznovrstnih besedil in gradiv* in njihovo objavlanje na spletu. Pri teh dejavnostih lahko sledi raznovrstnim ciljem: spodbuja razvoj samorefleksije in samouravnava, kritičnega mišljenja, ustvarjalnosti ter sodelovanja in komunikacije. Kot primer realizacije različnih ciljev navajamo nekaj primerov oz. možnosti za dejavnosti, ki se lahko kot rdeča nit dogajajo vse leto:

1. Uporaba E-listovnika pri pouku psihologije

Temeljni cilj: spodbujanje razvoja samorefleksije in samouravnava

Učenci pri psihologiji izdelujejo e-listovnik z namenom samospoznavanja, refleksije o sebi (svojem razmišljanju, doživljanju in ravnanju glede na učno snov), samospremljanja in samoevalvacije (uporabljajo Maharo ali katerokoli drugo e-okolje). Maharo lahko uporabljajo na različne načine; več v raziskavi *Uporaba Mahare v funkciji učenja veščin sodelovanja in komunikacije pri pouku psihologije*; avtorice: T. Rupnik Vec, I. Celin, M. Bradič, J. Vuradin Popovič; objavljeno v zborniku prispevkov mednarodne multikonference SIRIKT 2012:

http://prispevki.sirikt.si/datoteke/zbornik_sirikt2012.pdf (str. 1034)

Nekaj idej za miselne izzive/dejavnosti, povezane z e-listovnikom:

- kreativna predstavitev sebe in svojih raznovrstnih lastnosti (sposobnosti, temperamenta, interesov, vrednot, želja ...)
- Spremljanje v podporo učenju: učitelj učence spodbuja, da ob vsakem večjem tematskem sklopu razmišlja o tem, kaj v zvezi z učno temo želi doseči (spoznati, razumeti, postati večč ...), kakšno je njegovo predznanje, kako bo želeni cilj dosegel, kasneje na temelju samoevalvacije ter povratne informacije s strani učitelja in sošolcev načrtuje nadaljnje korake (izkoristi zavihek Moje učenje v prenovljeni Mahari)
- mini projekti dela na sebi, vezani na različne tematske sklope pri pouku psihologije: od samorefleksije in samoanalize preko oblikovanja ciljev, načrtovanja strategije uresničitve ciljev, samospremljanja in zaključne samoevalvacije (npr. Čustveni dnevnik (čustva), voden v Mahari; Motiviram starše za ... (motivacija) ; Moje učinkovite učne strategije (učenje); Kako učinkovit mislec sem? (kognicija); Jaz v skupini (socialni odnosi in komunikacija)
- reševanje prednastavljenih vprašalnikov v sistemu Mahara ter zapis samorefleksij na ugotovljene rezultate
- Učitelj učence usmerja v vrsto dejavnosti, s katerimi spodbuja samorefleksijo in samouravnavanje, npr.
  - *Moja razvojna vizija* (pogled v prihodnosti, sanjanje: “Kje bom čez 10 let? Kaj želim doseči v življenju? Kaj mi je pomembno? Kdo so moji vzorniki? Itd.”),
  - *Moji kratkoročni cilji* (tako na osebno, kot na šolskem področju (vprašanja ga usmerjajo tako v konkretizacijo ciljev, kot v oblikovanje strategije za njihovo uresničenje ter premislek o kazalnikih: “Kako bom vedel, da sem dosegel ta cilj?”),
  - *Moji dosežki in uspehi* (v e-listovnik umešča dokazila o dosežkih, tako formalna, npr. priznanja, diplome ... kot neformalna, npr. Posnetke izdelkov, ki dokazujejo ekspertizo na nekem področju oz. sami po sebi predstavljajo pomemben dosežek
  - *Moje učenje* (refleksije na različne življenjske situacije, ki predstavljajo učno izkušnjo)
  - *Itd.*

Z uporabo e-listovnika na opisan način, uresničujemo več splošnih ciljev učnega načrta, namreč: “povezuje psihološka teoretična spoznanja z vsakodnevnimi izkušnjami in situacijami, razvija zmožnost samorefleksije ter spreminjanja samega sebe in svojega ravnanja ter odgovornost za lastno razmišljanje, doživljanje in ravnanje, razvija strategije vseživljenjskega učenja, razvija spretnosti v medosebnih odnosih, se učil učinkovitega sporazumevanja, sodelovanja ter kakovostnih in odgovornih medsebojnih odnosov, razvija zavest o različnih načinih ohranjanja psihičnega blagostanja posameznika in se jih učili uporabljati (UN, 280, str. 3)

2. Uporaba družbenega omrežja Pinterest pri pouku psihologije

Temeljni cilj (v spodnjem primeru): spodbujanje ustvarjalnosti in samorefleksije

Učenci skozi vse leto uporabljajo Pinterest (ali podobno internetno aplikacijo) ob vsakem tematskem sklopu ustvarijo tablo: Čustva, Motivacija, Učenje, Zaznavanje, Mišljenje, Osebnost, Socialna psihologija ... in iščejo zanimivo, zabavno, poučno slikovno gradivo. Slike izmenjujejo, občasno poročajo, zakaj so izbrali določeno sliko in jo umestili na tablo, kaj so se naučili pri iskanju in selekciji slikovnega gradiva itd. Primeri drugih strukturiranih miselnih nalog, vezanih na metaforično izražanje preko slikovnega gradiva ter s tem na omrežje kot je Pinterest, so opisani v raziskavi *Uporaba družbenega omrežja Pinterest pri psihologiji - SIRIKT 2013*, avtorice: T. Rupnik Vec, J. Vuradin Popovič, M. Bradič; glej zbornik prispevkov:

http://prispevki.sirikt.si/datoteke/sirikt_e_zbornik_2013.pdf (str. 516)

3. Debate v forumih (spletna učilnica, Mahara itd.) pri pouku psihologije

Temeljni cilj (v spodnjem primeru): spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja, natančneje: veščine analize in vrednotenja argumentov

Učenci pri psihologiji vsaj 4-krat v letu izvedejo debato na neko temo v forumu. Debata poteka v skupinah. Ko je zaključena, se skupine zamenjajo ter debato analizirajo z vidika kakovosti argumentov (postopek je natančneje prikazan v raziskavi *Učenje učinkovitosti argumentacije v spletni učilnici - SIRIKT 2011*; avtorice T. Rupnik Vec, I. Celin, P. Zajc, glej zbornik prispevkov:

http://prispevki.sirikt.si/datoteke/sirikt2011_zbornik.pdf1 (str. 658)

Po vsaki debati učenci zapišejo analizo le-te z vidika kakovosti argumentiranja in ugotovitve. Posamezni učenec spremlja svoj razvoj, po debati pa poda kratko samooceno lastne udeležbe v razpravi.

B.2. Seznam oz. dostop do obstoječih e-gradiv in e-storitev za predmet psihologija

Spletna stran z nalogami za samostojno učenje ali preverjanje in ocenjevanje psihologije na daljavo JAZON:
zrss.edus.si/jazon/